

Kelecsényi Csilla

Mesterem volt, és kollégám lett

Szilvitzky Margit életpályája

Szilvitzky Margit megkerülhetetlen alakja a kortárs magyar művészetnek, ezért fontos és időszerű életpályájának összefoglalása. Az acb Attachement Galériában 2021. április 15. és május 21. között bemutatásra került *A négyzet megtalálása* című kiállítása, és megjelent a kiállítás címével azonos című könyvkatalógus is az acb RESEARCHLAB kiadásában. Megjelenése apropója és segítsége volt írásomnak.

Szilvitzky Margit sikeres ruha- és divattervezőként valami személyesebbre, maradandóbbra vágyott, ezért hímezni kezdett. Fonalakkal, gyöngyökkel gazdagított, vászonalapú applikációkat, textilkollázsokat készített, majd a kis méretű munkák léptékét megnagyítva térbe-

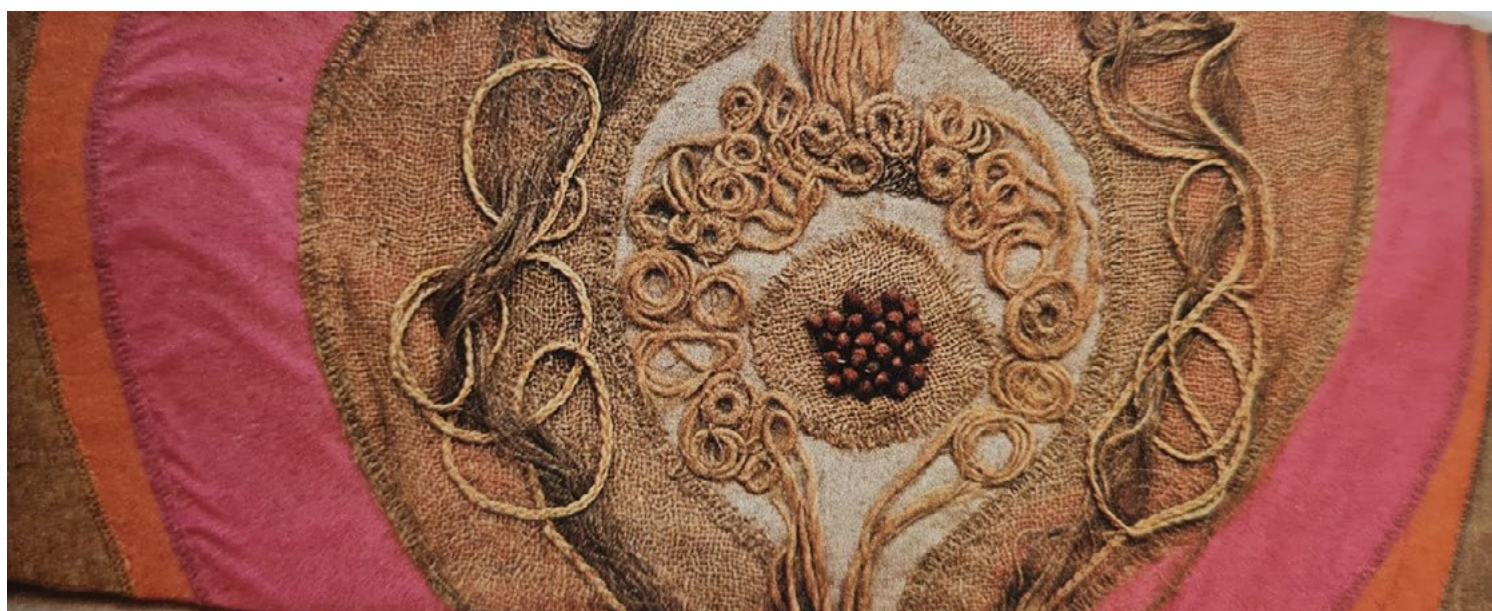
li zászlókat varrt. A 60-as évek első felében a dolgok dekoratív átírásával kezdi autonómmá válását, majd a 70-es években már a tér alapvető törvényszerűségeit kutatja. Tudatos, következetes forma- és folyamatkutatásaival eljutott az egyszerre geometrikus, majd konceptuális művekig. A 70-es évek második felétől a magyar tértexstil mozgalom végére a merevnek mutakozó geometrikus vizsgálódások feloldásaként lauferekre¹ nagyvonalú, színes gesztusokat festett. Önálló, szabad munkáival a korábban felvetődött művészeti kérdéseket újrazivsgálta, rajzokat, kartonhajtogatásokat, festményeket készített, melyeket feljegyzésekkel egészített ki.² Megkísérlem feltárni az összetettségében nehezen értelmezhető művészi életpálya sokféleségét, illetve bemutatni társadalmi és szemléletformáló erejét.

SZILVITZKY Margit:
Geometrikus
papírhajtogatás, 1977,
hajtogatott papír,
27×28 cm
HUNGART © 2022
↓

AUTONÓMMÁ VÁLÁS, ÖLTÖZKÖDÉS, KREATIVITÁS

Szilvitzky már sikeres fiatal divattervezőként arra a következtetésre jutott, hogy a ruhatervezés és -varrás nemcsak megélhetési lehetőséget jelenthet az iparművészek számára, hanem művészi programot a társadalmi igények reális felmérésére. Az öltözködést meg lehet közelíteni úgy is, mint a művészi tevékenység tárgyát. Az öltözködésnek egyszerre személyes és társadalmi karaktere van. A szériagyártás és a személyesség (a minőség megőrzése a kézműves kultúra folytatásában) konfliktushelyzete már a 20. század elején körvonalazódott. A művész előtanulmányai során az ipari tervezés, a design egyik forrásának a 10-es, 20-as évek orosz avantgárd művészeinek törekvéseit találta meg. A hagyományok felfedezése, az egyszerű szabások és díszítések, a népművészeti motívumok felhasználása jellemezte többek között a Malevics és Rozanova³ által tervezett tárgyakat is. Az öltözettervezésben Szilvitzky Margit kereste a szériatervezés és a személyes igények összehangolását. Szerinte az öltözködés és a kreativitás a kérdés lényege, s hogy a hazai öltözködéskultúrában mindez miként érvényesül. Már az öltözködéskultúrában mindez miként érvényesül. Már az öltözködéskultúrában mindez miként érvényesül. Már az öltözködéskultúrában mindez miként érvényesül. Már az öltözködéskultúrában mindez miként érvényesül.

SZEMÉLYESSÉG, RÉSZVÉTEL A MUNKAFOLYAMATBAN

A ruhatervek gyári kivitelezése semmi személyességet nem jelenthetett a tervezőnek, hiszen közvetlenül nem vehetett részt a munkafolyamatban. Szilvitzky Margit valami kézzelfoghatóra vágyott, ezért egy olyan régimódi technikához nyúlt – a hímzéshez –, amivel az alkotás során személyes kapcsolatot tapasztalhatott meg. A 60-as évek közepén a divattervezés az alkalmazott textiltől az autonóm textil felfedezése felé vette irányvonalát. Nyersvászon alapanyagokra fonalakkal, gyöngyökkel díszített textilkollázsokat készített, elindítva a sokkal érzékenyebb, személyesebb, maradandóbb művek sorát.

A dekoratívan átírt tárgyak mellett olyan ready-made formákat keresett, melyek párhuzamba állíthatók a közép-európai pop-art-variációkkal. Ugyanakkor stúdiókat folytatott a népviseletek és a népi tárgykultúra jelképrendszerének vizsgálatára.⁴ A különböző technikák együttes használatával, a tervezőstúdió hulladékanyagából és saját kezűleg festett len- és kendervászonból létrehozott asszemblázsaival egyre inkább elmélyül az anyag lehetőségeinek kutatásában. Organikus kompozíciójú faliképei, textiltárgyai téri kompozíciókká, zászlókká alakulva kiléptek a térbe. A 70-es évek első felének időszakában természetes anyagú művein a formák és a színek egyre letisztultabbá váltak. A *Hajlékony formák*⁵ című nagy méretű, a széleken gyarjúapplikációval megerősített vászonplasztika a korábbi síkbeli formáknak térbe fordulását reprezentálja.

FORMA- ÉS FOLYAMATKUTATÁS

„Pályám talán legizgalmasabb része az volt, amikor fehér vásznakkal kezdtem el foglalkozni. Lezárult egy színes korszak, átadta helyét egy tudatosabb, analitikus periódusnak” – írta alkotói korszakáról a 70-es évek közepén. Két év kísérletezés készítette elő azt az új korszakot, melyben műveivel a minimal art és a konceptuális művészet felé fordult. Érdeklődésének középpontjába a textil plasztikai lehetőségei, a fény-árnyék viszonyok és a sík térbe fordíthatóságának megoldásai foglalkoztatták. Mindig egy választott probléma felkutatását tűzte ki célul a rendszerező hajlamú művész. Szeriális műveket alkotott, melyek egyértelműen képzőművészeti irányultságúvá váltak, és más hazai képzőművészek munkáival rokoníthatók.⁶ A kiállítóterben sterilen megjelenő textiljei egyre inkább elvesztették használhatósági funkciójukat.

A FEHÉR NÉGYZET FELFEDEZÉSE

Szilvitzky Margit kutatásai középpontjába a tiszta fehér vásznat tette meg, ebből alkotta meg különböző geometriai formálással sorozatműveit. Életművében meghatározó fordulatot jelentett a négyzetre mint a malevicsi tiszta formára való ráatalálás. Papírkísérleteinek konzekvenciáit tette át később textilbe, kollázsokba, rajzba és térinstallációkba.

↑↑
SZILVITZKY Margit:
Zászlók I-VI., 1970,
varrt kollázs, vászon,
egyenként 59×110 cm
HUNGART © 2022

↑
SZILVITZKY Margit:
Kibontakozás,
1969, zsákvászon,
kenderfonatkollázs,
szizál és vegyes
technika
HUNGART © 2022

FESTÉSZET ÉS GRAND ART

A 70-es évek végén különböző anyagokból építkező színekollázsokat varrt. A 80-as évek közepére a textil által kelthető festői hatások vizsgálatához elkészítette *Szalagtörténetek* című sorozatának festett, applikált változatait. Az újfestészet hullámával párhuzamosan művei visszatérnek a síkba, a lauferekre expresszív és szenzibilis szabadvásznaikat fest.

OKTATÁS

Szilvitzky Margit *Művészeti tanulmányok* néven, egy két-éves tantárgy keretében a legfrissebb információkkal és művészi folyamatfeladatokkal segítette a hallgatók szemléletének az éppen aktuális jelenkor szerinti formálódását, változását. Személyes korrektúra formájában hétről hétre változó, személyre szabott feladatokat adott ki a hallgató által választott kutatási téma szerint. A folyamatosságra épített feladatsorok a következők voltak: vázlatozás, részletek elemzése, nagyított, egyszerűsített formák további vizsgálata, vonalrajzos és pozitív-negatív foltelemzések, mintavariációk, folyamatos és zárt kompozíciók, színvariációk, technikai és anyagkísérletek. Nagyon tájékozott volt, az 1960-as és 70-es években is már sokat utazott, ismerte a legfrissebb, jelentősebb kortárs műveket hazai és nemzetközi tekintetben egyaránt. Figyelemmel kísérte a legfontosabb hazai művésztelepeket, minden új és jó munkát jegyzett, és a kutatási eredményeket azonnal beépítette az oktatói gyakorlatába. A feladatsorok végére a hallgatók kortárs szemlélettel, szakmailag megalapozva, biztonsággal folytathatták

tanulmányaikat, és egyben kialakították saját kezdő vizuális és művészetfogalmi szótárakat is.

Új – napjainkban már széles körben elterjedt, egyértelműen alkalmazott – oktatói módszerével Magyarországon tervezői iskolát teremtett. Felelősséggel, megújuló kortárs szemlélettel oktató, ismerve és figyelembe véve a hazai és nemzetközi képzőművészet területén zajló változásokat. Olyan pedagógiai módszereket alkalmazott, mellyel a hallgatók vizuális szemléletét alapjaiban formálta, alakította.

Életművének áttekintése példa lehet a jelen generáció művészeinek és művésztanárainak. Az alkotásban végigjárta a lehetséges művészi megoldásokat, önállóan szisztematikusan felépített feladatokat tűzött ki. Kutató- és alkotómunkája eredményeit az oktatásba is átültette, abban hasznosította. A kortárs művészeti tendenciák nyomán követése, az önállóan és következetesen felépített, folyamatokban való gondolkodás során szerzett tapasztalatok alkotásaiban egyre letisztultabb vizuális megoldásokhoz vezették.

Az oktatásban tudatosan kidolgozott módszerei és stratégiája hosszabb távon egész művészgenerációk szemléletét formálta. Az alkotómunkája és oktatási tevékenysége óta eltelt évek ezt a szemléletváltozást bizonyítják. Biztos alapokat adott tanítványainak, akikből később az egyes művészeti határterületek között bátran, kreatívan mozgó designerek, képzőművészek lettek. Szilvitzky Margit korának kiemelkedő személyisége és alkotója volt. Büszke és hálás vagyok, hogy a tanítványa, majd a 70-es évek második felétől a kollegája is lehettem. Kiváló művészi alapozással és kreativitással ő indított el a művészi pályámon, méltán nevezem mesteremnek.

1 Anyag, a kézi textilnyomatás mellékterméke.

2 Pataki Gábor: *Szilvitzky Margit és az ikerlányok*. Kiállításmegnyitó, 2B Galéria, 2021. VI. 3.

3 Olga Vlagyimirova Rozanova (1886–1918) orosz avantgárd festő, akvarellista, kollázművész, könyvillusztrátor és költő.

4 Szilvitzky népművészeti jelképrendszerre irányuló stúdiumai, az „általános” és egyben ready-made formák keresése párhuzamba állítható a képzőművészetben jelentkező tendenciákkal. Például Keserű Ilona pop-artosan átfírt balatonudvari temetősírkövei, Nádler István szírommotívuma, Bak Imrének a szentendrei művésztelep képviselőitől örökölt népművészeti szemlélete.

5 *A Hajlékony formák* 1974-ben a Szombathelyi Textilbiennálén I. díjat nyert.

6 Türk Péter szeriális munkái, Mengyán András hajtogatásai, Hantai Simon pliage-technikát alkalmazó művei, Hübner Aranka plisszírozott textilreliefjei, Gáyor Tibor matematikai rendszer szerinti hajtogatásai, Pauer Gyula négyzet/kocka formán alapuló pszeudója.